

بررسی ارتباط شبکه‌های اجتماعی با بلوغ زودرس دختران سطح اول متوسطه شهر شیراز

ژیلا عباسی^۱

علیرضا خدای^۲

مجید رضا کریمی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۲

چکیده

هدف: این پژوهش درصدد بررسی یکی از جنبه‌های این مسئله و بررسی مسائلی است که بر بلوغ زودرس دختران تأثیر گذاشته و سبب آسیب‌های جسمی و اجتماعی برای آنان شده است؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط شبکه‌های اجتماعی با بلوغ زودرس دختران سطح اول متوسطه شهر شیراز می‌باشد. روش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد که به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه کلیه دانش‌آموزان دختران سطح اول متوسطه چهار ناحیه شیراز که محدوده سنی آن‌ها یازده تا دوازده ساله بوده‌اند؛ که طبق استعلام تعداد ۴۱۰۰ دانش‌آموز مشغول به تحصیل بودند و با توجه به حجم نمونه کوکران ۳۵۱ نفر به عنوان نمونه تحقیق در نظر گرفته شد. برای دستیابی به اهداف تحقیق از پرسش‌نامه اطلاعات فردی به منظور شناخت ویژگی‌های جمعیت شناختی، پرسش‌نامه پرسشنامه محقق ساخته که در بخش رسانه‌های اجتماعی ۲۳ سؤال و در بخش بوغ زود رس ۹ سؤال می‌باشد. روایی هر دو پرسشنامه به تأیید متخصصین رسید و پایایی آن‌ها در یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ نفر آزمودنی مورد بررسی قرار گرفت و پایایی آن‌ها به ترتیب ۰/۸۹ برای رسانه‌های اجتماعی و ۰/۸۶ برای بلوغ زودرس محاسبه شد. نتایج: نتایج نشان داد که بین متغیرهای تحقیق رابطه معناداری وجود دارد. نتایج همچنین نشان داد که استفاده آموزشی از شبکه‌های اجتماعی ۱۶ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. نتیجه‌گیری: با این توجه لزوم مدیریت شبکه‌های اجتماعی جهت کنترل و مدیریت بلوغ جنسی زودرس امری مهم و کلیدی می‌باشد.

کلمات کلیدی: بلوغ، زودرس، شبکه اجتماعی

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد جهرم، جهرم، ایران.

^۲ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد جهرم، جهرم، ایران (نویسنده مسئول) (alirezakhoddamy@yahoo.com)

^۳ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد جهرم، جهرم، ایران. (majidrezakarimi@gmail.com)

موضوع روان‌شناسی رشد، چگونگی تکامل توانایی ما و ویژگی‌های ارثی و اکتسابی مانند زبان، ادراک، تصورات، انگیزه‌ها، هوش، دوست داشتن، کشش و غیره در انسان است. منظور از رشد چگونگی دگرگونی این مهارت‌ها و استعدادها در طول زندگی است. دوران کودکی و جوانی از این نظر دارای اهمیت ویژه است (خان^۴، ۲۰۱۹). اطلاعات دقیق درباره فرآیند رشد کودکان و نوجوانان و ارتباط این مراحل با یکدیگر، در طراحی برنامه‌های تعلیم و تربیت برای آن‌ها نقش بسیار مهمی بازی می‌کند. موضوع را با طرح چند پرسش آغاز می‌کنیم: آیا رشد استعدادهای مختلف کودکان از منظر زیست‌شناسی دارای ترتیب خاصی است که مریبان باید به آن‌ها توجه کنند تا روند آموزش آسان‌تر و سریع‌تر پیش رود؟ در چه سنی و در چه مرحله‌ای از رشد بدنی، کودکان برای آموزش و اکتساب دارای بیش‌ترین آمادگی هستند؟ مراحل رشد استعداد در کودکان چه ارتباطی با سن آن‌ها دارد؟ (فو^۵، ۲۰۲۰) تاکنون، اگر بخواهیم خیلی کلی اظهار نظر کنیم، موفق نشده‌ایم، اطلاعات مهم در باره رشد و بلوغ کودکان و نوجوانان در فرآیند جامعه‌پذیری کسب کنیم، به‌طور که در عرصه انسان‌شناسی، پزشکی و روان‌شناسی بتوانیم نظریه‌ای کلی ارائه دهیم. به همین دلیل در عرصه جامعه‌شناسی نیز در زمینه فرآیند یادگیری نظریه‌های کلی بسیار محدودی وجود دارد. یکی از دلایل عمده عدم موفقیت، وجود نظرات گوناگون در میان دانشمندان در باره پرسش‌های طرح‌شده در بالا و اهمیت آن‌ها در روند جامعه‌پذیری است. بلوغ دوره جدیدی در زندگی کودکان و نوجوانان است که با مشکلات جسمی و تنی برای آن‌ها همراه است. اگر اطلاعات ما در باره رشد تنی و دگرگونی‌های روانی جوانان بیشتر بود، علم تعلیم و تربیت و کسانی که با نوجوانان و کودکان سروکار دارند، از والدین گرفته تا مربی‌ها، می‌توانستند به نوجوانان در این سن کمک بیشتری کنند (اولگون^۶، ۲۰۲۱).

همچنین یکی از بحرانی‌ترین دوره‌های زندگی دوره ی بلوغ است. بلوغ پدیده‌های طبیعی در روند تکاملی زندگی هر فرد است. دورانی که طی آن فرد شاهد انواع تغییرات جسمی و روان‌شناختی در وجود خود می‌شود. توسعه تغییرات فیزیکی مرتبط با بلوغ، زودتر از زمان معمول، تحت عنوان بلوغ زودرس شناخته می‌شود. ظهور این پدیده با ایجاد چالش‌های جدی برای فرد همراه است (غلامی، ۱۳۹۹). بلوغ برای رشد و نمو انسان مهم است (پری^۷، ۲۰۱۵). سن شروع بلوغ به عوامل مختلفی از ژنتیک، محیط جغرافیایی، رژیم غذایی و ترکیب چربی بدن بستگی دارد. در دختران افزایش توده چربی بدن در ۶ سال و در پسران در ۹/۵ سال افزایش می‌یابد (ینگ^۸، ۲۰۱۷).

^۴ Khan

^۵ Fu

^۶ Olgun

^۷ Perry,

^۸ Ying

بلوغ فرایند شگفتی است مشتمل بر یک‌رشته تغییرات هورمونی در بدن و مغز دختر است اگرچه بسیاری از مردم، بلوغ را دوره‌ای می‌دانند که با اولین قاعدگی دختر شروع می‌شود ولی این واژه ارتباط با کل توالی رشد دارد که منجر به بلوغ زایشی و بلوغ جنسیتی می‌گردد. نشانه‌های فیزیکی آن افزایش رشد، بزرگ شدن سینه، موهای زیر بغل و جاهای دیگر و بوی بدن است که در نتیجهی فعال شدن غده‌های برون ریز در آن مناطق ظاهر می‌شود. اولین قاعدگی در پایان این فرایند صورت می‌گیرد (سلطانا^۹، ۲۰۲۲). بلوغ به معنای ظهور نوعی احساس ناامنی در عرصه احساسی و تجربه بدنی است. بلوغ جنسی جوانان در دوره معاصر بسیار زودتر از چند دهه پیش آغاز می‌شود، بنابراین مدت آن طولانی‌تر است، طولانی‌تر شدن این دوره تنها به معنای طولانی‌تر شدن دوره جوانی و سرخوشی نیست، بلکه به معنای کوشش برای کنار آمدن با هیجانات مخصوص این دوره نیز است. جوان باید بیاموزد چگونه در دوره بلوغ که اکنون طولانی‌تر نیز شده است با خود و دنیای اطراف کنار بیاید. در جامعه معاصر «بلوغ جسمی» آن اهمیت و معنا را ندارد که در جوامع قبلی داشت. رشد فرهنگی و اجتماعی نه تنها طولانی‌تر و پیچیده‌تر شده است، بلکه توسط پدیده‌ای به نام «بلوغ زودرس» دشوارتر نیز گردیده است. بلوغ زودرس ممکن است عواقب طولانی مدت از جمله فداکوتاه در بزرگسالی و همچنین مشکلات روانی اجتماعی داشته باشد (پالاولی^{۱۰}، ۲۰۱۸).

ترزه اسکوگ و همکاران (۲۰۱۵) بیان می‌کند که دخترانی که از نظر جنسی بالغ‌تر به نظر می‌رسند و از نظر جنسی فعال‌تر بودن ارتباط بین زمان به بلوغ رسیدن با آزار جنسی ارتباط برقرار وجود دارد؛ و دختران به صورت غیرمستقیم به علت ظاهر بالغ جنسی‌شان بیشتر از بقیه درگیر رفتارهای جنسی بودند. دخترانی که از نظر جنسی رشد طبیعی جنسی‌شان زودتر از همسالانشان اتفاق بیفتد نگران بودند؛ و این باعث مورد آزار جنسی قرار گرفتنشان شود. یافته‌های این پژوهش مفاهیمی را برای جلوگیری آزار و اذیت جنسی در بزرگسالی روشن می‌سازد. ترز اسکوگ و همکاران (۲۰۱۴) اظهار داشت که مدل‌های اولیه بلوغ زودرس کلی هستند و به مکانیسم‌ها و شرایط رفتار زمینه‌ای توجه کمی‌کنند، درحالی‌که در مدل‌های جدید در شرایط بین فردی و شرایط رفتار زمینه‌ای متمرکز هستند. اخیراً رویکرد نظری - در حال ترکیب کردن جامعه‌پذیری همسالان و مدل‌های تقویت متن می‌باشد و به دنبال مشخص کردن مکانیسم‌های نظری درگیر در جامعه‌پذیری همسالان می‌باشد و پیوند بین بلوغ زودرس دختران و مشکلات رفتاری، از یک‌طرف و شرایطی رفتار زمینه‌ای که احتمالاً در جامعه‌پذیری همسالان از طرف دیگر رخ می‌دهد را توضیح می‌دهد. یافته‌های این مطالعه تجربی در سطح خرد و سطوح متن‌های خرد از این سازوکار رویکرد یکپارچه پشتیبانی می‌کند. مدل‌هایی که بیان می‌کند چگونه تأثیر بلوغ بر رفتار باید تأثیر آن را در رفتارهای اجتماعی نوجوانان تشخیص دهد و چندین مدل نظری از نظر روان‌شناختی و معنای اجتماعی بلوغ، ارتباط آن را با توسعه مشکل‌های رفتارهای مانند بزهکاری، استفاده از مواد و پیشرفت تحصیلی ضعیف؛ و...

^۹ Sultana

^{۱۰} Pallavee

بررسی می‌کند در این مقاله، ما بر روی همگرایی و فرضیه‌های تقویت زمینه و یک ائتلاف از این دو در رابطه با چارچوب‌های نظری در مورد پیامدهای بلوغ برای توسعه مشکل‌های رفتاری متمرکز می‌باشد. کاویانی فر و همکارانش (۱۳۹۶) در پژوهشی را با عنوان عوامل پیدایش بلوغ زودرس در کودکان و تعیین راهکارهای پیشگیری از بلوغ زودرس به این نتیجه رسید که بلوغ مرحله‌ای از زندگی است که توأم با تحولات جسمی و روحی بارزی می‌باشد که نوجوان هنگام گذر از دوران کودکی به بزرگسالی آن را تجربه می‌کند.

دوران بلوغ، دوران حکومت سرنوشت انسان است و این‌که کودک چگونه از آن دوره بگذرد به تمامی به نوع برخورد او با مراحل بلوغ بستگی ندارد بلکه نوع روابط والدین با او و تأثیری که بر ساختار زندگی او می‌گذراند دارای اهمیت زیاد است. کلید والدین برای تربیت مؤثر فرزندان در این دوره برابری و احترام متقابل است. اگرچه دوره بلوغ، مرز مشخصی از نظر سنی ندارد اما معمولاً سن بلوغ دختران از ۱۰ تا ۱۲ سالگی شروع و تا آخرین سال‌های دهه دوم زندگی که رشد جسمانی کم و بیش کامل می‌شود، ادامه می‌یابد. محسنی زاده و همکارانش (۱۳۹۶) پژوهشی را با عنوان تأثیر آموزش بهداشت دوران بلوغ بر آگاهی و سلامت عمومی دختران مقطع راهنمایی شهرستان قائن به این نتیجه رسیدند که اگرچه آموزش بهداشت دوران بلوغ نتوانست به‌طور معنی‌داری نمرات سلامت عمومی دانش‌آموزان را افزایش دهد، اما توانست تا حدی با افزایش آگاهی دانش‌آموزان در ارتقاء میانگین نمرات سلامت عمومی آن‌ها مؤثر باشد. افزایش سلامت عمومی نیازمند آموزش‌های مداوم و مکرر می‌باشد لذا ضروری است که مسئولین امر به خصوص پرستاران و یا مربیان بهداشت مدارس توجه هر چه بیشتر به این مسئله داشته تا از مشکلات دختران در این دوران کاسته شود.

عوامل گوناگون بر بلوغ زودرس تأثیر می‌گذارند، در این پژوهش شبکه‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهیم ماهیت پژوهش، یعنی ماهیت جامعه‌شناختی، سبب شدت تا از عوامل زیستی و فیزیولوژیکی صرف‌نظر شود. تحصیلات والدین، شغل والدین، مکان تحصیل، عضویت در گروه همسالان و همالان به‌مثابه عوامل اجتماعی، دسترسی به رسانه‌ها ارتباطی از قبیل موبایل و لب‌تاپ، امکان دسترسی به فضای مجازی و زیستن در برزخ فرهنگ سنتی- غربی عوامل فرهنگی، درآمد والدین، داشتن موبایل و لب‌تاپ گران قیمت، داشتن تلویزیون و ماهواره شخصی، خرید لوازم برقی غیرضروری عوامل اقتصادی. (کاویانی فر و همکاران، ۱۳۹۶). یکی از عوامل تأثیرگذار بر خانواده، رسانه‌ها هستند. رسانه‌ها می‌توانند در ایجاد دگرگونی‌های عمیق در روابط اعضای خانواده و سست شدن پیوندها نقش اساسی داشته باشند هرچند شناخت و آموزش خانواده‌ها از روش‌های نوین تربیتی، استفاده بهینه از امکانات آموزشی و بهداشتی و تقویت برخی ارزش‌های اجتماعی و... را می‌توان از پیامدهای مثبت رسانه دانست (ناطق، ۱۴۰۰). در کنار خانواده، همسالان و محیط، رسانه‌ها یکی از عوامل تأثیرگذار در شخصیت نوجوانان هستند. اطلاعات و

داده‌ها در حجم بالا و در کمترین زمان از نوجوانان به کودکان منتقل می‌شود و این امر نشانگر جایگاه واقعی رسانه است (شولور^{۱۱}، ۲۰۱۷).

وارگس (۲۰۱۹) در تحقیق خود نشان داد که بین فناوری اطلاعات و ارتباطات، آسیب‌های اجتماعی و رفتار مشارکت در فعالیت‌های جوانان بمبئی هند رابطه متقابل وجود دارد. ولیامز^{۱۲} (۲۰۱۸) در تحقیق خود پی برد که دخترانی که با بلوغ زودرس مواجه می‌شوند نوسانات خلقی، سستی عاطفی و تحریک‌پذیری بیشتری را تجربه می‌کنند. تغییرات جسمی بلوغ ممکن است باعث احساس شرم، خجالت، ناامیدی یا عدم امنیت و همچنین ترس از اظهارنظر همسالان شود. گرگین (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر شبکه‌های مجازی بر بلوغ زودرس و پیامدهای تربیتی آن در دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول شهرستان بوشهر که یافته‌ها نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بلوغ زودرس و هر یک از ابعاد آن (نشانه‌های رفتاری، نشانه‌های جسمانی) تأثیر معناداری دارند؛ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود هرچقدر شبکه‌های مجازی از قانونمندی لازم برخوردار باشند، بلوغ زودرس و هر یک از ابعاد آن (نشانه‌های رفتاری و نشانه‌های جسمانی) نیز به نقطه تعادل نزدیک‌تر می‌شود که بار تربیتی مثبتی را ایجاد می‌کند. همچنین شبکه‌های مجازی به ترتیب بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های متغیر ملاک یعنی نشانه‌های رفتاری و نشانه‌های جسمانی محسوب می‌شوند.

ناطقی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان تأثیرات رسانه بر هویت کودکان و نوجوانان که یافته‌ها نشان می‌دهد که رسانه‌ها در کنار تأثیرات علمی مانند یادگیری و آموزش، افت تحصیلی و کاهش نرخ مطالعه، تأثیرات اجتماعی مانند اجتماعی کردن کودکان، پر کردن اوقات فراغت، کاهش فعالیت‌های اجتماعی، تأثیرات فرهنگی مانند بلوغ زودرس، الگوگیری نامناسب، دسترسی آسان به اطلاعات ناسالم، تأثیرات رفتاری مانند انفعال، خشونت و پرخاشگری، کم‌حرکی و عدم نشاط و تأثیرات روانی مانند انزوای طلبی و تضعیف ارتباط عاطفی کودک با خانواده را موجب شده است. برای کاهش آثار نامطلوب رسانه، بالا بردن سواد رسانه، الگوسازی والدین و مشارکت و همراهی والدین در استفاده از رسانه توصیه می‌شود. غلامی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان تجربه زیسته دختران از بلوغ زودرس: مطالعه کیفی که نتایج این مطالعه حاکی از آن است که بلوغ زودرس باعث ایجاد چالش‌های مضاعفی در زمینه‌های جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی مانند فشار نقش، تعلیق، عزت‌نفس شکننده می‌شود. می‌توان نتیجه گرفت که بلوغ زودرس در دختران با ایجاد چالش‌های جسمی و روانی همراه است. در مطالعه حاضر نشان داده شد که مشکلات روانی می‌تواند از مشکلات جسمی پیشی بگیرد و چالش‌های بیشتری را برای افراد ایجاد کند و حتی در بزرگسالی نیز برای فرد حل نشده، باقی بماند.

Schoelwer^{۱۱}

^{۱۲} Williams

احمدی (۱۳۹۷)، تحقیقی تحت عنوان بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس کودکان به این نتیجه رسید که استفاده‌ی کنترل نشده‌ی کودکان از شبکه‌های اجتماعی به دلیل ویژگی‌های خاص آن‌ها مانند انتشار انواع مطالب، انتشار تصاویر و فیلم‌های مستهجن که مناسب سن کودکان نیست، باعث تنش‌های روانی و آسیب‌های مختلف از جمله بلوغ زودرس می‌شود. نقش والدین بسیار مهم است. آن‌ها با ایجاد روابط صمیمی با فرزندان خود، دادن اطلاعاتی در زمینه جنسی متناسب با سن کودکان خود، می‌توانند از بسیاری از آسیب‌ها بکاهند. در پایان هم برای جلوگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی پیشنهاد می‌کنند، کلاس‌های آموزشی برای آشنایی بسیاری از والدین با شبکه‌های اجتماعی و بالا بردن سواد رسانه‌ای کودکان تشکیل شود. بهرامی و همکارانش (۱۳۹۶)، در مطالعه‌ای با عنوان بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس کودکان که در مجموع شش مضمون از داده‌های این پژوهش به دست آمد این مضامین عبارت‌اند از: کشمکش با والدین، تغییرات بیولوژیک، نیازهای اقتصادی، وضعیت تحصیلی، مسائل جنسی، احکام شرعی و این یافته‌ها نشان داد که اکثریت شرکت‌کنندگان، دچار تجربیات سخت و تنش‌زدایی در دوران بلوغ شده‌اند و گهگاه بعضی از مشکلات فرد را دچار بحران کرده است. به نظر می‌رسد باید جهت رفع یا کاهش این مشکلات سه عامل عمده تربیتی یعنی خانواده مدرسه و جامعه نقش فعال داشته باشند.

بنابراین والدین در دوران بلوغ، شاهد رفتارها و اعمالی از سوی دختران هستند که زمینه نگرانی آن‌ها را فراهم می‌کند. در این دوران، بین والدین و نوجوان، اختلاف‌های زیادی در زمینه‌های مختلف وجود دارد که سبب تنش بین آن‌ها می‌شود. دخترانی که در سن پایین سعی دارند رفتارها و اعمالشان را شبیه به بزرگ‌ترها کنند و گمان می‌کنند با بلوغ جسمی به بلوغ اجتماعی رسیده‌اند. آن‌ها خواهان استقلال در همه امور زندگی‌شان هستند و دردسرهای بسیاری را برای خانواده و جامعه به وجود می‌آورند و به انواع انحراف‌ها کشیده می‌شوند. در مقابل، دخترانی که از بلوغ زودرس واهمه دارند و این دوران را با هراس و استرس زیادی سپری می‌کنند، آسیب‌های شدیدی می‌بینند و سعی می‌کنند تغییرهای جسمانی خود را از دیگران مخفی کنند و کمتر در اجتماع حضور پیدا کنند. بدین ترتیب، منزوی و گوشه‌گیر می‌شوند. نبود آموزش صحیح و آشنایی دختران با مشکل‌ها و مسائلی که با بلوغ زودرس پیش روی آن‌ها قرار دارد، عوارض و مشکل‌های روانی، اجتماعی، جسمانی و... بسیاری را برای دختران و والدین آن‌ها به وجود می‌آورد که نتیجه آن، اختلال در جامعه‌پذیری و در نتیجه، انحراف‌های اجتماعی دختران در این دوران است. این پژوهش درصدد بررسی یکی از جنبه‌های این مسئله و بررسی مسائلی است که بر بلوغ زودرس دختران تأثیر گذاشته و سبب آسیب‌های جسمی و اجتماعی برای آنان شده است؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط شبکه‌های اجتماعی با بلوغ زودرس دختران سطح اول متوسطه شهر شیراز می‌باشد و قصد پاسخگویی به این سؤال را دارید که بین شبکه‌های اجتماعی و بلوغ زودرس دختران سطح اول متوسطه شهر شیراز رابطه معنی دار وجود دارد یا خیر؟

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد که به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه کلیه دانش آموزان دختران سطح اول متوسطه چهار ناحیه شیراز که محدوده سنی آن‌ها یازده تا دوازده ساله بوده‌اند؛ که طبق استعلام تعداد ۴۱۰۰ دانش آموز مشغول به تحصیل بودند و با توجه به حجم نمونه کوکران ۳۵۱ نفر به عنوان نمونه تحقیق در نظر گرفته شد.

برای دستیابی به اهداف تحقیق از پرسش‌نامه اطلاعات فردی به منظور شناخت ویژگی‌های جمعیت شناختی، پرسش‌نامه پرسشنامه محقق ساخته که در بخش رسانه‌های اجتماعی ۲۳ سؤال و در بخش بوغ زودرس ۹ سوال می‌باشد. روایی هر دو پرسشنامه به تأیید متخصصین رسید و پایایی آن‌ها در یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ نفر آزمودنی مورد بررسی قرار گرفت و پایایی آن‌ها به ترتیب ۰/۸۹ برای رسانه‌های اجتماعی و ۰/۸۶ برای بلوغ زودرس محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده گردید. از ضریب همبستگی پیرسون برای تهیه ماتریس بین متغیرهای اصلی پژوهش و از رگرسیون برای آزمون فرضیه‌ها استفاده گردیده است. محاسبات آماری تحقیق حاضر با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام گرفت و سطح معناداری برای تمام آزمون‌ها سطح ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

توزیع نمونه آماری پژوهش بر حسب متغیر سن بیانگر این است ۳۱/۵ درصد از آن‌ها یازده ساله و ۶۸/۵ درصد دوازده ساله بودند. میزان تحصیلات پدر ۳۵ درصد از نمونه آماری پایین‌تر از لیسانس و ۶۵ درصد لیسانس و بالاتر است. این در حالی است که میزان تحصیلات مادر ۵۵ درصد از نمونه آماری پایین‌تر از لیسانس و ۴۵ درصد لیسانس و بالاتر است.

جدول ۱. توصیف متغیرهای پژوهش با استفاده از شاخص‌های توصیفی

شاخص					
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	کجی	کشیدگی
آموزشی	۴/۰۷	۰/۴۰	۰/۱۶	۰/۵۵	۰/۹۵
سرگرمی	۴/۵۲	۰/۲۹	۰/۰۹	-۰/۴۳	-۰/۵۸
کنجکاو‌های جنسی	۴/۰۴	۰/۳۰	۰/۰۹	۰/۲۸	۰/۶۴
دسترس‌ی آزاد	۴/۲۳	۰/۵۹	۰/۳۵	-۰/۱۱	-۰/۴۵
میزان استفاده	۷/۸۴	۱/۹۱	۳/۶۴	۰/۳۰	-۰/۳۳
بلوغ جنسی	۳/۶۱	۰/۳۰	۰/۰۹	۰/۱۱	-۰/۲۵

مقادیر جدول (۱) بیانگر این است که میانگین استفاده آموزشی، سرگرمی، کنجکاو‌های جنسی و دسترس‌ی آزاد نمونه آماری پژوهش بالاتر از حد متوسط (۳) برآورد شده است.

در این قسمت ابتدا ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش گزارش و در ادامه با استفاده از رگرسیون خطی تک‌متغیره و چندمتغیره فرضیه‌های پژوهش آزمون شده‌اند. برآوردهای مربوطه در جداول زیر گزارش شده است:

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	آموزشی	سرگرمی	کنجکاوی جنسی	دسترسی آزاد	میزان استفاده
سرگرمی	-۰/۲۲**				
کنجکاوی جنسی	۰/۲۱**	-۰/۱۳*			
دسترسی آزاد	۰/۰۴	۰/۲۴**	-۰/۳۷**		
میزان استفاده	۰/۲۶**	-۰/۱۱*	۰/۱۴**	۰/۲۵**	
بلوغ زودرس	۰/۴۰**	-۰/۳۹**	۰/۲۵**	-۰/۰۸	۰/۱۰*

نتایج ماتریس نشان می‌دهد که بین متغیرهای تحقیق رابطه معناداری وجود دارد

جدول ۳. برآورد رگرسیون اثر استفاده آموزشی از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس

مدل	R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار
	۰/۴۰	۰/۱۶	۰/۱۶	۰/۲۸
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F
رگرسیون	۵/۳۶	۱	۵/۳۶	۶۹/۶۵
باقیمانده	۲۸/۳۲	۳۶۸	۰/۰۸	۰/۰۰۱
کل	۳۳/۶۷	۳۶۹	-	
مدل	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد	T	Sig
مدل	B	خطای معیار	Beta	
مقدار ثابت	۲/۳۹	۰/۱۵	-	۱۶/۲۱
آموزشی	۰/۳۰	۰/۰۴	۰/۴۰	۸/۳۵

مقادیر برآورد شده در جدول بالا بیانگر این است: الف. متغیر استفاده آموزشی از شبکه‌های اجتماعی ۱۶ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار در حد متوسط برآورد می‌شود، به عبارت دیگر این متغیر در حد متوسط توان تبیین واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را دارد ب. اثر متغیر استفاده آموزشی از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ جنسی زودرس برابر با مقدار ۰/۴۰ و در سطح ($Sig \leq 0/05$) معنادار است؛ بنابراین می‌توان گفت اثر این متغیر بر بلوغ زودرس مستقیم و در حد متوسط است.

جدول ۴. برآورد رگرسیون اثر استفاده سرگرمی از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس

مدل	R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار
	۰/۳۹	۰/۱۵	۰/۱۵	۰/۲۸
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F
رگرسیون	۵/۲۳	۱	۵/۲۳	
باقیمانده	۲۸/۴۵	۳۶۸	۰/۰۸	۶۷/۶۰
کل	۳۳/۶۷	۳۶۹	-	۰/۰۰۱
مدل	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد	T	Sig
	B	خطای معیار	Beta	
مقدار ثابت	۵/۴۴	۰/۲۲	-	۲۴/۳۷
سرگرمی	-۰/۴۰	۰/۰۵	-۰/۳۹	-۸/۲۲

بر حسب مقادیر جدول بالا: الف. متغیر استفاده سرگرمی از شبکه‌های اجتماعی ۱۵ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار در حد متوسط برآورد می‌شود، به عبارت دیگر این متغیر در حد متوسط توان تبیین واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را دارد ب. اثر متغیر استفاده سرگرمی از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ جنسی زودرس برابر با مقدار -۰/۳۹ و در سطح ($Sig \leq 0/05$) معنادار است؛ بنابراین اثر این متغیر بر بلوغ زودرس معکوس و در حد متوسط برآورد می‌شود.

جدول ۵. برآورد رگرسیون اثر کنجکاوی جنسی در شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس

مدل	R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار
	۰/۲۵	۰/۰۶	۰/۰۶	۰/۲۹

Sig	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
		۲/۰۹	۱	۲/۰۹	رگرسیون
۰/۰۰۱	۲۴/۳۰	۰/۰۹	۳۶۸	۳۱/۵۹	باقیمانده
		-	۳۶۹	۳۳/۶۷	کل
		ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		مدل
Sig	T	Beta	خطای معیار	B	مدل
۰/۰۰۱	۱۲/۴۲	-	۰/۲۱	۲/۵۹	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	۴/۹۳	۰/۲۵	۰/۰۵	۰/۲۵	کنجکاوای جنسی

مقادیر جدول بالا بیانگر این است: الف. متغیر کنجکاوای جنسی در شبکه‌های اجتماعی ۶ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار ضعیف برآورد می‌شود، به عبارت دیگر این متغیر در حد ضعیف توان تبیین واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را دارد. ب. اثر متغیر کنجکاوای جنسی در شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ جنسی زودرس برابر با مقدار ۰/۲۵ و در سطح $(Sig \leq ۰/۰۵)$ معنادار است؛ بنابراین اثر این متغیر بر بلوغ زودرس مستقیم و در حد ضعیف است.

جدول ۶. برآورد رگرسیون اثر دسترسی آزاد به شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس

خطای معیار	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	R	مدل	
۰/۳۰	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۸		
Sig	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
		۰/۱۹	۱	۰/۱۹	رگرسیون
۰/۱۴۴	۲/۱۴	۰/۰۹	۳۶۸	۳۳/۴۸	باقیمانده
		-	۳۶۹	۳۳/۶۷	کل
		ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		مدل
Sig	T	Beta	خطای معیار	B	مدل
۰/۰۰۱	۳۳/۱۳	-	۰/۱۱	۳/۷۷	مقدار ثابت

دسترسی آزاد	-۰/۰۴	۰/۰۳	-۰/۰۸	-۱/۴۶	۰/۱۴۴
-------------	-------	------	-------	-------	-------

مقادیر جدول بالا بیانگر این است: الف. متغیر دسترسی آزاد به شبکه‌های اجتماعی ۱ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار بسیار ضعیف برآورد می‌شود. ب. اثر متغیر دسترسی آزاد به شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ جنسی زودرس برابر با مقدار -۰/۰۸ و در سطح ($\text{Sig} \leq ۰/۰۵$) معنادار نیست. در واقع مقدار اثر ضعیف این متغیر بر بلوغ جنسی زودرس در نمونه آماری پژوهش ناشی از تصادف یا خطای نمونه‌گیری برآورد می‌شود و با اطمینان ۹۵ درصد قابلیت تعمیم به جامعه آماری پژوهش را ندارد.

جدول ۷. برآورد رگرسیون اثر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس

مدل	R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار
	۰/۱۰	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۳۰
مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F
رگرسیون	۰/۳۶	۱	۰/۳۶	
باقیمانده	۳۳/۳۲	۳۶۸	۰/۰۹	۳/۹۵
کل	۳۳/۶۷	۳۶۹	-	۰/۰۴۸
مدل	B	خطای معیار	Beta	T
مقدار ثابت	۳/۴۸	۰/۰۷	-	۵۲/۵۷
میزان استفاده	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۱۰	۱/۹۹

مقادیر جدول بالا بیانگر این است: الف. متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۱ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار بسیار ضعیف برآورد می‌شود. ب. اثر متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ جنسی زودرس برابر با مقدار ۰/۱۰ و در سطح ($\text{Sig} \leq ۰/۰۵$) معنادار است؛ بنابراین می‌توان گفت اثر این متغیر بر بلوغ زودرس مستقیم و در حد ضعیف برآورد می‌شود.

جدول ۸. برآورد رگرسیون اثر شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس

مدل	R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار
	۰/۵۳	۰/۲۸	۰/۲۷	۰/۲۶
مدل	مجموع	درجه	میانگین	F

		مربعات	آزادی	مربعات	
		۱/۸۸	۵	۹/۴۰	رگرسیون
۰/۰۰۱	۲۸/۲۱	۰/۰۷	۳۶۴	۲۴/۲۷	باقیمانده
		-	۳۶۹	۳۳/۶۷	کل
		ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		
Sig	T	Beta	خطای معیار	B	مدل
۰/۰۰۱	۹/۶۹	-	۰/۳۵	۳/۴۱	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	۵/۹۴	۰/۲۹	۰/۰۴	۰/۲۲	آموزشی
۰/۰۰۱	-۶/۷۱	-۰/۳۲	۰/۰۷	-۰/۳۳	سرگرمی
۰/۰۰۱	۳/۳۴	۰/۱۷	۰/۰۷	۰/۱۷	کنجکاوی‌های جنسی
۰/۳۲۲	۰/۹۹	۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۰۳	دسترسی آزاد
۰/۹۷۰	۰/۰۴	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	میزان استفاده

مقادیر برآورد شده در جدول بالا بیانگر این است: الف. متغیرهای نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی (آموزشی، سرگرمی، کنجکاوی‌های جنسی، دسترسی آزاد) و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲۷ درصد از واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را تبیین می‌کنند. با توجه به مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار در حد بزرگ برآورد می‌شود، به عبارت دیگر متغیرهای مذکور در حد بالایی توان تبیین واریانس متغیر بلوغ جنسی زودرس را دارند. ب. اثر متغیرهای استفاده آموزشی، سرگرمی، کنجکاوی‌های جنسی، دسترسی آزاد و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ جنسی زودرس به ترتیب برابر با ۰/۲۹، -۰/۳۲، ۰/۱۷، ۰/۰۵ و ۰/۰۱ است که اثر متغیرهای استفاده آموزشی، سرگرمی و کنجکاوی‌های جنسی در سطح ($\text{Sig} \leq 0/05$) معنادار است. با توجه به مقادیر ضریب تأثیر این متغیرها اثر متغیرهای استفاده آموزشی، کنجکاوی‌های جنسی مستقیم و در حد متوسط و اثر متغیر استفاده سرگرمی معکوس و در حد متوسط برآورد شده است. این در حالی است که اثر متغیرها دسترسی آزاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سطح ($\text{Sig} \leq 0/05$) معنادار نیست. در واقع مقدار اثر ضعیف این متغیرها بر بلوغ جنسی زودرس در نمونه آماری پژوهش ناشی از تصادف یا خطای نمونه‌گیری برآورد می‌شود و با اطمینان ۹۵ درصد قابلیت تعمیم به جامعه آماری پژوهش را ندارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق بررسی ارتباط شبکه‌های اجتماع با بلوغ زودرس دختران سطح اول متوسطه شهر شیراز بود. گسترش روزافزون استفاده کودکان از اینترنت پیش از شناخت خاستگاه استفاده از آن و

خطرات و آسیب‌های پیش‌رو و نحوه‌ی پیشگیری از خطرات احتمالی، عواقبی از جمله اعتیاد به اینترنت، افزایش تعارض بین والدین و کودکان، افزایش تعداد کودکانی که به بلوغ زودرس دچار می‌شوند و غیره را در پی داشته است؛ و پایین آمدن سن بلوغ نوجوانان یک خطر اجتماعی است و این موضوع را باید بسیار جدی گرفت (مایون^{۱۳}، ۲۰۲۱). بهرامی (۱۳۹۶) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که بین بلوغ زودرس کودکان و شبکه‌های اجتماعی مجازی ارتباط وجود دارد. استفاده‌ی کنترل نشده‌ی کودکان از شبکه‌های اجتماعی به دلیل ویژگی‌های خاص آن‌ها مانند انتشار انواع مطالب، انتشار تصاویر و فیلم‌های مستهجن که مناسب سن کودکان نیست، باعث تنش‌های روانی و آسیب‌های مختلف از جمله بلوغ زودرس می‌شود. نقش والدین بسیار مهم است. آن‌ها با ایجاد روابط صمیمی با فرزندان خود، دادن اطلاعاتی در زمینه‌ی جنسی متناسب با سن کودکان خود، می‌توانند از بسیاری از آسیب‌ها بکاهند. کرامتی (۱۳۹۸) پی برد که شبکه‌های اجتماعی کاربران کم سن را در معرض حجم عظیمی از اطلاعات قرار می‌دهند که بخشی از آن‌ها به دلیل عدم تناسب با رشد سنی و عقلی و میزان دانش نوجوان می‌تواند آثار زیان باری از جمله بلوغ زودرس نوجوانان را به همراه داشته باشد. لی^{۱۴} (۲۰۱۹) نبودن قانون مداری و مستعد بودن در برابر فشارهای روانی، نوجوانان در سن بلوغ را در برابر مشکلاتی از جمله افسردگی فیسبوکی، هرزه‌نگاری و زورگویی مجازی آسیب‌پذیر می‌کند. این مشکلات تهدیدهایی واقعی هستند. چن^{۱۵} (۲۰۱۹) کودکانی که بیش‌ترین وقت خود را در شبکه‌های مجازی بدون دانستن استفاده صحیح می‌گذرانند دچار بلوغ زودرس می‌شوند. ایران مهر (۱۳۹۷) در تحقیق خود با عنوان تعیین آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سلامت روان دانش‌آموزان پسر دبیرستانی در مجموع تعداد ۳۷ مقوله اولیه و ۶ کد محوری که عبارت‌اند از: «آسیب‌های فردی، آسیب‌های خانوادگی، آسیب‌های اجتماعی، آسیب‌های تحصیلی، آسیب‌های دوران بلوغ و احتمال ابتلا به اختلالات روانی» به دست آمد. با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده، مقوله هسته (کد‌گزینشی) این پژوهش «آسیب‌های تربیتی و آموزشی» تعیین شد. این مقوله کلیه مقوله‌های دیگر پژوهش را در برمی‌گیرد؛ که با یافته‌های این تحقیق همخوان می‌باشد. سلیمانی پور (۱۳۸۹) پیامدهای منفی شبکه‌ای اجتماعی را بدین شرح عنوان داشت: منزوی شدن از محیط‌های واقعی اجتماع، شکل‌گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب، تبلیغات ضد دین و شبهات، نقض حریم خصوصی افراد. ضعف شخصیتی یکی دیگر از این آسیب‌ها محسوب می‌شود. در تبیین این یافته‌ها، به نظر می‌رسد، دانش‌آموزانی که بیش از حد در این شبکه‌ها فعالیت می‌کنند، با تلف نمودن وقت خود در فضای مجازی و به دست آوردن اطلاعاتی بیهوده که مناسب آن‌ها نیست، موجب سست شدن اعتقادات خویش که بخش اعظم آن برگرفته از بستری دینی و فرهنگی است، می‌شوند. از طرفی با وابستگی به این فضا موجب انزوای فردی، ضعف شخصیتی و ضعف توانایی‌های فردی خود و بلوغ زودرس می‌شوند که همه این‌ها از آسیب‌های فردی شبکه‌های اجتماعی مجازی محسوب می‌شود. بنابراین کلاس‌های آموزشی برای آشنایی بسیاری از والدین و دانش‌آموزان با شبکه‌های اجتماعی و بالا بردن سواد رسانه‌ای دانش‌آموزان می‌تواند باعث کاهش بلوغ زودرس دانش‌آموزان گردد. وارگس (۲۰۱۹)

^{۱۳} Maione^{۱۴} Lee^{۱۵} Chen

در تحقیق خود نشان داد که بین فناوری اطلاعات و ارتباطات، آسیب‌های اجتماعی و رفتار مشارکت در فعالیت‌های جوانان بمبئی هند رابطه متقابل وجود دارد. ولیامز^{۱۶} (۲۰۱۸) در تحقیق خود پی برد که دخترانی که با بلوغ زودرس مواجه می‌شوند نوسانات خلقی، سستی عاطفی و تحریک‌پذیری بیشتری را تجربه می‌کنند. تغییرات جسمی بلوغ ممکن است باعث احساس شرم، خجالت، ناامیدی یا عدم امنیت و همچنین ترس از اظهارنظر همسالان شود. گرگین (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر شبکه‌های مجازی بر بلوغ زودرس و پیامدهای تربیتی آن در دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول شهرستان بوشهر که یافته‌ها نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بلوغ زودرس و هر یک از ابعاد آن (نشانه‌های رفتاری، نشانه‌های جسمانی) تأثیر معناداری دارند؛ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود هرچقدر شبکه‌های مجازی از قانونمندی لازم برخوردار باشند، بلوغ زودرس و هر یک از ابعاد آن (نشانه‌های رفتاری و نشانه‌های جسمانی) نیز به نقطه تعادل نزدیک‌تر می‌شود که بار تربیتی مثبتی را ایجاد می‌کند. همچنین شبکه‌های مجازی به ترتیب بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های متغیر ملاک یعنی نشانه‌های رفتاری و نشانه‌های جسمانی محسوب می‌شوند. ناطقی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان تأثیرات رسانه بر هویت کودکان و نوجوانان که یافته‌ها نشان می‌دهد که رسانه‌ها در کنار تأثیرات علمی مانند یادگیری و آموزش، افت تحصیلی و کاهش نرخ مطالعه، تأثیرات اجتماعی مانند اجتماعی کردن کودکان، پر کردن اوقات فراغت، کاهش فعالیت‌های اجتماعی، تأثیرات فرهنگی مانند بلوغ زودرس، الگوگیری نامناسب، دسترسی آسان به اطلاعات ناسالم، تأثیرات رفتاری مانند انفعال، خشونت و پرخاشگری، کم‌تحریکی و عدم نشاط و تأثیرات روانی مانند انزوای طلبی و تضعیف ارتباط عاطفی کودک با خانواده را موجب شده است. برای کاهش آثار نامطلوب رسانه، بالا بردن سواد رسانه، الگوسازی والدین و مشارکت و همراهی والدین در استفاده از رسانه توصیه می‌شود. غلامی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان تجربه زیسته دختران از بلوغ زودرس: مطالعه کیفی که نتایج این مطالعه حاکی از آن است که بلوغ زودرس باعث ایجاد چالش‌های مضاعفی در زمینه‌های جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی مانند فشار نقش، تعلیق، عزت‌نفس شکننده می‌شود. می‌توان نتیجه گرفت که بلوغ زودرس در دختران با ایجاد چالش‌های جسمی و روانی همراه است. در مطالعه حاضر نشان داده شد که مشکلات روانی می‌تواند از مشکلات جسمی پیشی بگیرد و چالش‌های بیشتری را برای افراد ایجاد کند و حتی در بزرگسالی نیز برای فرد حل‌نشده، باقی بماند. احمدی (۱۳۹۷)، تحقیقی تحت عنوان بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر بلوغ زودرس کودکان به این نتیجه رسید که استفاده‌ی کنترل‌نشده‌ی کودکان از شبکه‌های اجتماعی به دلیل ویژگی‌های خاص آن‌ها مانند انتشار انواع مطالب، انتشار تصاویر و فیلم‌های مستهجن که مناسب سن کودکان نیست، باعث تنش‌های روانی و آسیب‌های مختلف از جمله بلوغ زودرس می‌شود. نقش والدین بسیار مهم است. آن‌ها با ایجاد روابط صمیمی با فرزندان خود، دادن اطلاعاتی درزمینه‌ی جنسی متناسب با سن کودکان خود، می‌توانند از بسیاری از آسیب‌ها بکاهند. در پایان هم برای جلوگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی پیشنهاد می‌کنند، کلاس‌های آموزشی برای آشنایی بسیاری از والدین با شبکه‌های اجتماعی و بالا بردن سواد رسانه‌ای کودکان تشکیل شود؛ بنابراین دانش‌آموزان با توجه به شرایط سنی که دارند، اغلب دوران بلوغ خود را سپری می‌کنند. در این دوران توجه دانش‌آموزان به مسائل جنسی و جنس متفاوت بیشتر از گذشته است. حال با این شرایط، فعالیت آن‌ها در فضای مجازی

^{۱۶} Williams

نیز به تشدید این وضعیت دامن می‌زند؛ زیرا همان‌طور که پیش از این گفته شد، در این فضا به‌آسانی به اطلاعات جنسی مخرب دسترسی پیدا می‌کنند و در نتیجه تنش جنسی آن‌ها افزایش پیدا می‌کند و در این شرایط بایستی فشار روانی زیادی را تحمل کنند. این شبکه‌ها با ترویج فساد جنسی از طریق تشکیل گروه‌های خاص مسائل جنسی و ایجاد تنش جنسی و فشار روانی در کاربران خود که اغلب آن‌ها نوجوانان و جوانان هستند، آن‌ها را با بحران جنسی مواجه می‌کنند که پیامد آن به‌طور معمول هم‌جنس‌گرایی، خود ارضایی، احساس گناه، وابستگی و سرکوب نیازهای جنسی است. از دیگر آسیب‌ها به بلوغ زودرس می‌توان اشاره نمود که اغلب حاصل قرار گرفتن فرد در معرض اطلاعات جنسی زودهنگام است. بدین شرح که با قرار گرفتن اطلاعات جنسی نامتناسب با سن فرد در اختیار او، فرد زودتر از زمان بهنجار بلوغ، به بلوغ می‌رسد. انحراف جنسی نیز از دیگر آسیب‌ها است. پژوهشگران در پژوهش‌های خود بر این امر تأکید دارند که در خصوص تعامل انسانی، مسائل حاکی از آن هستند که هرچه افراد زمان بیشتری را صرف اینترنت کنند، از مدت زمانی که درون محیط‌های اجتماعی سپری می‌کنند کاسته می‌شود و همواره خطراتی از جانب اینترنت و شبکه‌های مجازی جوانان را تهدید می‌کند. با توجه به یافته‌های تحقیق مبنی بر اهمیت بالای شبکه‌های اجتماعی در کنترل بلوغ زودرس؛ پیشنهاد می‌گردد که مدارس ضمن مشخص ساختن آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی و معرفی آنان به دیگر دانش آموزان داشته باشند. سعی در سبب تشویق دیگران گردند. با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌گردد که مدیران با مشارکت دادن دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری‌ها در استفاده از شبکه‌های اجتماعی سعی در بهبود وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنان داشته باشد.

منابع

- Baqer, G., Kheiri, R., & Ensieh, M. (۲۰۲۱). The effect of virtual networks on precocious puberty and its consequences on physical and mental health of first grade high school students in Bushehr. *Islamic Studies in the Field of Health*, ۵(۲), ۲۵-۳۶. (In persian)
- Chen, T., Lu, Y., Wang, Y., Guo, A., Xie, X., Fu, Y., Shen, B., Lin, W., Yang, D., & Zhou, L. (۲۰۱۹). Altered brain structure and functional connectivity associated with pubertal hormones in girls with precocious puberty. *Neural Plasticity*, ۲۰(۱۲), ۱-۱۰.
- Fu, Y., Zhang, W., Tao, B., Yang, B., Yang, D., Xie, X., Liu, P., Zhu, Y., Zhou, L., & Chen, T. (۲۰۲۰). Gray Matter Differences Between Premature Pubertal Girls With and Without the Reactivation of the Hypothalamic—Pituitary-Gonadal Axis. *Frontiers in Psychiatry*, ۱۱(۷), ۷۸۴.
- Gholami, N., Azadi, A., & Bakhshai, A. (۲۰۲۰). "Girls' lived experience of precocious puberty: a qualitative study". *Thought and Behavior in Clinical Psychology*, ۱۵(۵۷), ۶۷-۷۵. (In persian)
- Iranmehr, M., Shafiabadi, A., & Naeimi, E. (۲۰۱۸). The qualitative study of the pathology of virtual social networks on the mental health of students (from the perspective of school counselors. *Culture of counseling and psychotherapy*, ۹(۳۳), ۴۳-۷۳. (In persian)
- Keramati Moez, H., Alipour, H., Sheidaei, M., & MirKhalili, S. M. (۲۰۱۹). Linking the tendency to virtual social networks and adolescent victimization (a case study of students between ۱۲ and ۱۵ years old in the fifth district of Tehran). *International Legal Research*, ۱۲(۴۵), ۱-۲۷. (In persian)
- Khan, L. (۲۰۱۹). Puberty: onset and progression. *Pediatric annals*, ۴۸(۴), ۱۴۱-۱۴۵.

- Lee, J., Kwak, M. J., & Ju, H. O. (۲۰۱۹). Effect of a social support program for mothers of children with precocious puberty: a preliminary quasi-experimental study. *Journal of Pediatric Nursing*, ۴۶(۱۲), ۲-۹.
- Maione, L., Bouvattier, C., & Kaiser, U. B. (۲۰۲۱). Central precocious puberty: Recent advances in understanding the aetiology and in the clinical approach. *Clinical Endocrinology*, ۹۵(۴), ۵۴۲-۵۵۵.
- Mostafa, M., Zahra, E. N., Ali, D., & Asia, M. (۲۰۱۷). The effect of puberty health education on general awareness and health of middle school girls in Ghaen city. *Iranian Journal of Nursing Research*, ۱۲(۲), ۲۸-۳۷. (In persian)
- Negar, B., & Fatemeh, M. (۲۰۱۷). The effect of social networks on precocious puberty in children. International Conference on Psychology, Counseling, Education, Mashhad. (In persian)
- Olgun, E. G., Cetin, S. K., Siklar, Z., Aycan, Z., Ozsu, E., Ceran, A., & Berberoglu, M. (۲۰۲۱). Investigation of early puberty prevalence and time of addition thelarche to pubarche in girls with premature pubarche: two-year follow-up results. *Clinical Pediatric Endocrinology*, ۱۲(۳), ۲۱-۳۰.
- Pallavee, P., & Samal, R. (۲۰۱۸). Precocious puberty: A clinical review. *International Journal of Reproduction, Contraception, Obstetrics and Gynecology*, ۷(۳), ۷۷۱-۷۷۷.
- Perry, J. R. B., Murray, A., Day, F. R., & Ong, K. K. (۲۰۱۵). Molecular insights into the aetiology of female reproductive ageing. *Nature Reviews Endocrinology*, ۱۱(۱۲), ۷۲۵-۷۳۴.
- Schoelwer, M. J., Donahue, K. L., Didrick, P., & Eugster, E. A. (۲۰۱۷). One-year follow-up of girls with precocious puberty and their mothers: do psychological assessments change over time or with treatment? *Hormone research in paediatrics*, ۸۸(۵), ۳۴۷-۳۵۳.
- Shadeh, N., Sajjadi, Z., & Sadat, M. (۲۰۲۱). The effects of media on the identity of children and adolescents. *Islamic Studies on Gender and Family*, ۴(۶), ۷۷-۸۶. (In persian)
- Sultana, N., Afsana, F., Akhtar, N., Aktar, Y., Amin, M. F., Chowdhury, S., Emran, S. M., Hasan, A. B. M. K., Hossain, T., & Khan, M. A. (۲۰۲۲). Precocious puberty: diagnosis and management. *BIRDEM Medical Journal*, ۱۲(۱), ۶۲-۶۹.
- Williams, V. S. L., Soliman, A. M., Barrett, A. M., & Klein, K. O. (۲۰۱۸). Review and evaluation of patient-centered psychosocial assessments for children with central precocious puberty or early puberty. *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*, ۳۱(۵), ۴۸۵-۴۹۵.
- Ying, Y., Tang, J., Chen, W., Cai, Z., & Niu, W. T. (۲۰۱۷). GnRH agonist treatment for idiopathic central precocious puberty can improve final adult height in Chinese girls. *Oncotarget*, ۸(۶۵), ۱۰۹۰۶۱.